

ФИЛОСОФСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИТЕ НАЧАЛА НА ДРЕВНОКИТАЙСКИТЕ БОЙНИ ИЗКУСТВА

Доц. д-р Ивайло Илиев Лазаров

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

Резюме: Статията е своеобразна първа част към един по-обширен текст, който е единно смислово цяло, но за удобство на разбирането и усвояването ще представя в рамките на две теми. Настоящата първа статия разглежда общата философско-психологическа рамка на възникването и развитието на бойните изкуства в Древен Китай на основата на местната (даоистко-конфуцианска) и привнесената (будистка) традиции. Акцент се поставя на историята, методологията и специфичния концептуален апарат спрямо схващането за изкуството на войната и боя, и преди всичко в контекста на стратегическите цели на ученето и самоусъвършенстването на воина в духовен план. Разгледана в екзистенциален план е спецификата на типичното за китайското разбиране на триадата сан цай фино енергетизиране на човешкото същество и произтичащият от това характер на промяната в контекста на посвещението в отделните стилове на бойните изкуства у шу.

Ключови думи: древнокитайска философия и психология, екзистенциално-феноменологична парадигма, източни бойни изкуства, местна и привнесена традиция в китайските бойни изкуства, трите енергийни съкровища

THE PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL ORIGINS OF ANCIENT CHINESE MARTIAL ARTS

Assoc. Prof Ivaylo Iliev Lazarov PhD
Varna Free University “Chernorizets Hrabar”

Abstract: This article serves as a sort of first part of a more extensive text – a unified whole in terms of meaning – which, for the sake of clarity and ease of comprehension, I will present across two topics. This first article examines the general philosophical-psychological framework of the origin and development of martial arts in Ancient China on the basis of local (Taoist-Confucian) and imported (Buddhist) traditions. Emphasis is placed on the history, methodology and specific conceptual apparatus of the understanding of the art of war and combat, and above all in the context of the strategic goals of the warrior's spiritual learning

and development. Existentially examined is the specificity of the subtle energization of the human being typical of the Chinese understanding of the san tsai triad and the resulting nature of change in the context of initiation into the individual styles of wu shu martial arts.

Keywords: *ancient Chinese philosophy and psychology, existential-phenomenological paradigm, eastern martial arts, indigenous and imported tradition in Chinese martial arts, the three energy treasures*

Китайските бойни изкуства (вж. Lorge, 2012) са неизменен спътник на хилядолетно формиралата се китайска духовна култура. В тях са вградени постиженията на древнокитайската философия (най-вече в лицето на даоизма) и избуялата на местна почва будистка (чан) религия, привнесена от Индия. Доколкото тези изкуства се основават на човекознание, основаващо началата си на неразкъсваемото единство на човека със силите на Дао, Небето и зримия космос, безспорна е връзката с определени термини, концепции и техники от традиционната китайска медицина. Необходимостта от овладяването на бойните изкуства в древните времена се отнася до успешността в организираното военно дело или до груповото или лично оцеляване в условията на война, разбойнически нападения и всякакви видове стихийни бедствия. Още в своята книга „Изкуството на войната“ древнокитайският философ Сун дзъ (вж. 2019) по уникално дълбок начин и с присъщия му метафоричен стил представя философската и психологическата платформи на овладяното майсторство във военното дело. Овладяването на бойните изкуства без оръжия или използвайки такива, е неизменна част от посвещението в общото военно дело, изискващо мъжество и преданост по „пътеката на воина“ в пределно широк смисъл на нейното тълкуване. Онова, което безспорно забелязваме във визирания контекст е, че **създаването на традиции и школи в китайските бойни изкуства насърчава по уникален начин самопознанието в плана на самоусъвършенстване. Това е по същество култивиране на съвършенство при работата с тънките (духовни) енергии – една своеобразна изява на скритите, ала кумулативно творчески насочвани възможности на съществото. В същото време практикуването на тренинг в бойните изкуства е и форма на особен тип динамично медитативно пречистване, представляващо непрекъснато разгръщаща се вътрешна алхимия на човешките възможности.** Майсторите на бойните изкуства в Китай още от древността са символ на тайнствена сила, чистота и смирение. Постиганията на китайската традиция в малко по-късни времена повлияват на

собствените иновации в това отношение при съседни народи и култури като тези на Корея и Япония.

В българския език като заемки на термина „китайски бойни изкуства“ най-често се използват наименованията у шу и кунг фу, но в действителност двата термина имат различни значения (вж. 1 и 2). Буквалният превод на термина на мандарин е „джунгую у шу“. Терминът у шу (武術) фактически означава „бойно изкуство“. Формиран е от две думи: 武 (wǔ), имаща значението на „боен“ или „военен“ и 術 (shù), която се превежда като „умение“, „дисциплина (предмет)“ или „метод“. На свой ред терминът кунг фу се състои от 功夫, *gōngfū*, означаващо „работа“ или „постижение“, следвано от 夫 (*fū*) (човек) или от 父 – частица или суфикс, означаващ „интензивен“. Употребява се също и в ситуации, нямащи никаква връзка с бойните изкуства и би могъл да се отнася до всяко индивидуално постижение, достигнато посредством полагането на целенасочени усилия и вследствие на упорит труд. Съществува популярно схващане, че кунг фу традицията в бойните изкуства (възприемана като евентуална алтернатива на означението им) не е строго местна, а има и будистки привнесения, доколкото наименованието ѝ често се съотнася с текстове и предания, свързани с манастира Шаолин¹. Това схващане обаче не е безусловно неоспоримо, включително доколкото в техническо отношение термините у шу и кунг фу все пак не са синоними и отъждествяването им е дело на дилетанти (вж. напр. 3).

Исторически погледнато (вж. 2), първият боен стил в древната китайска цивилизация „*дзяо-ди*“ се е зародил по време на войната между Жълтия император Хуанди и Чи-Юи (2852 - 2205 пр.н.е.). По-късно, през епохата на династиите Ся, Шан и Джоу (1500 – 770 г. пр.н.е.), както и през периода на Сражаващите се царства (475-221 г. пр.н.е.) се появяват многобройни техники за владеење на меча. (Вж. 2) От възкачването на династията Хан (206 г. пр.н.е. - 220 г.) до края на династията Танг (818 – 907 г.) изкуството на владеење на меча е усъвършенствано дотолкова, че се оказва изпълнено включително с художествено съдържание. Така съкровищницата на династия Танг е

¹ С оглед на популярното им представяне обикновено се приема, че т.нар. „външни стилове“ на китайските бойни изкуства произлизат от кунг-фу практиките на будисткия манастир Шаолин в Китай. В тях се набляга на продължителна физическа тренировка върху всякакви видове издържливост на човешкото тяло, като различните стилове го развиват по различен начин. В резултат трениращият става бдителен, телесно гъвкав и много бърз. На свой ред т.нар. „вътрешни стилове“ на китайските бойни изкуства наблягат на вътрешната концентрация и развитие на вътрешната енергия *ци*. При това положение трите основни стила, считани за „вътрешни“: Багуа джан, Тай дзи цюан и Син и цюан, според популяризаторите, водят началото си от даоистките манастири в Китай. В съвременното съществува тенденция за интегритет на двата стила, като например опитите за създаване на *езотерична тао йога* от Мантак Чиа (вж. Chia, 2005). Последната не използва техниките на боя, но приема философията на местната традиция, съчетавайки я с терминологията на будизма.

изписана със стиховете на Ли Бай, с техниката за владеење на меча от Пей Минг и с калиграфията на Джан Сюи. Поглеждайки назад можем да кажем, че техниката на владеење на меча, както и поезията, достигат разцвета си именно в епохата на Танг. (Вж. 3) След династиите Сонг (960 – 1279 г.) и Юан (1271 – 1368 г.), следвайки пътя си към просветление, даоистът Джанг Санфен създава бойния стил *тайдзи цюан*. По време на династиите Минг (1368 – 1644 г.) и Чинг (1644 – 1912 г.) започва практикуването на стиловете *Ба гуа* и *Син и цюан*, основани на местни традиции. Днес те популярно се разглеждат като „вътрешни стилове“. Създадени и широко разпространени успоредно с това са също така и така наречените „външни стилове“, известни със изяществото, откритостта и бързината си. Например Школата на дългия юмрук включва *ча цюан*, *хуа цюан* (цветя), *пао цюан*, *хун цюан* и други стилове като *бачи цюан*, *тун бей*, *фадзи цюан* и т.нар. „молеща богомолка“. Знаменитият „шаолински стил“ (съчетаващ елементи на даоизъм и будизъм и концептуално гравитиращ към втория) на свой ред се дели на южна и северна школа. (Вж. 4) Усъвършенстването, особено при вътрешните стилове, следва схемата „отвън – навътре“, съчетавайки овладяване на физическата форма, вътрешната енергия и разума в единство. В различните школи наблюдаваме бойни техники без употреба на оръжие, като основни средства за нанасяне на удари и предпазване са ръцете, краката и главата. Заедно с това както „вътрешните“, така и „външните“ стилове преподават също и владеењето на различни оръжия като меч, копие, брадва, *юй* (брадва с дълга дръжка), тояга, *го* (сърп) и вила. Винаги обаче трябва да имаме предвид, че деленето на „вътрешни“ и „външни“ стилове произтича по-скоро от незадълбочаване върху философските начала на китайската култура, които при всички случаи залагат на вътрешното (респ. скритото, неокончателното, непостижимото), отколкото на някакви реални и непреодолими разлики между двата. (Вж. 4, мит 7)

Ето какво отбелязва относно духа и настройката на воина на бойните изкуства в рамките на своя „Стих в 100 йероглифа“ Ли Дунбин – в него сякаш се отразяват постиженията на цялата хилядолетна китайска философия: *„Подхранвай енергията и дръж думите в забрава; / Подчинявай сърцето и осъществявай естествения път. / В движението и покая осъзнавай изначалните предци. / Какво още търсиш в отсъствието на нещата? / В постоянството на истината всичко се разкрива; / Но при разкриването на нещата не изпадай в заблуда. / Когато не се заблуждаваш, природата сама се възвръща. / Когато енергията се възвръща, еликсирът сам се образува. / А в средата на нещата се съединяват Кан и Ли. / Ин и Ян пораждат се отново и отново, / И се разнася звук от гръм. / Бели облаци към върха се стелят, / Сладки роси оросяват Сумера. / Напих*

се с виното на дълголетие – / Който постига знанията, пътешества из безкрая. / Седейки слушам мелодията от безструнна цитра; / И прониквам ясно в тайните на създанието / и превъплъщенията. / И като написах тези 20 строфи, / Изкачих се по стълбата към небесата.“ (5: Йероглифен титул от 02.02.2023) Цялата проявена материя се заражда в Дао и се поддържа от Дъ. Идеалите на бойните изкуства са пряко свързани с нравствеността, чиито основи обаче не са самоцелно етически, а онтологични. Дао – това е Законът на вселената и Пътят на странника. За да се поддържат реда и нравствеността е необходимо да се следва Дао, а това означава – неотклонение от естествеността². Учителите/майсторите в бойните изкуства са способни да различават доброто от злото, уважават Дао и моралните ценности, наясно са, че правенето на добро и зло има кармични последици, бдителни са спрямо злото и разпространяват доброто, усъвършенстват добродетелта, действайки чрез бездействие и се стремят да постигнат Дао. Всичко това се съдържа в у-дъ (древният кодекс на бойните изкуства).

В практическо отношение китайските бойни изкуства иманентно генерализират приложенията си върху методологията на *цигун*. В тривиалния смисъл цигун (ци – „енергия“, гун – „майсторство“, „умение“) като теория и практика има древна история. Нейното прилагане води до здраве, дълголетие, профилактика и лечение на различни заболявания, психична хармония и неуязвимост към стресове, засилване на ума и паметта, душевно-телесна събраност, изостряне на усета към духовното. (Вж. Йонкова, 2003, с. 110-3) През вековете методологията цигун е била постоянно усъвършенствана и като самостоятелна система, и като основа за развитието на китайската медицина, философия, бойни изкуства, придобивайки смисъл и приложение и в други сфери на човешката дейност. Тази древна методология в приложен аспект същевременно е много проста, естествена, не изисква специални апаратури и условия, което я прави повсеместна, лека и удобна за приложение от хора на най-различна възраст. (Вж. 6) В цигун е налице характерната за китайската традиционна култура *енергийно ориентирана* психофизиологична трактовка на човешката индивидуална структура. **Енергийността е труден за западното разбиране, типично източен парадигматичен момент, свързан със способността едновременно да си въобразиш и видиш със своето по-скоро интуитивно (отколкото сетивно или умозрително) зрение вписаността и зависимостта на физиологичните функции на органите като резултат от действието на енергийно-феноменална структура, която е съотносима с физиологичното, но**

² Под „естественост“ в даоизма и изобщо на Изток подразбират: да живееш без желание да притежаваш.

същевременно не се редуцира до него. Законът тук е такъв: тънкото/субтилното и финото управлява грубото и вещественото. Водещо, в качеството си на вътрешно, си остава енергийното, ала същевременно то не е субстанциално самостоятелно и предрешиено в себе си, а се намира в процес на непрекъснати динамични преобразувания както в самото себе си, така и по отношение на физиологичната изява на органите. Съобразно това уточнение, така наречените „три съкровища“ в цигун, за които в изследователската и популярна литература много често се говори, и особено в контекста на постиженията на даоистката алхимия [вж. 7], са различни именно в енергиен аспект и познати съответно като дзин, ци и шън.

Дзин е първото съкровище [вж. 7] и се превежда като *„регенерираща се есенция“* или просто като „есенция“. Дзин е пречистената енергия на тялото. Тя осигурява основата за всички дейности и се казва, че е „коренът“ на нашата жизненост. Дзин е първичната енергия на живота и е тясно свързана с нашия генетичен потенциал и с процеса на стареене. Дзин представлява запаси от енергия и осигурява резервите, необходими за приспособяване към различните стресови ситуации в живота. Тъй като Дзин е концентрирана енергия, тя се проявява материално. За Дзин също се казва, че контролира много от основните телесни функции: **възпроизводителните органи** и техните различни вещества и функции, силата и бистротата на ума и целостта на физическата структура на човека. Казва се, че **Дзин, което е съчетание от енергиите Ин и Ян, се съхранява в бъбреците.** В наши дни Дзин най-общо се свързва с хормоните от репродуктивните жлези и надбъбречната жлеза и е жизнената есенция, съдържаща се в спермата и яйцеклетките. Когато Дзин е силна, имаме жизненост и младост. Силната Дзин енергия в бъбреците, както казват китайците, ще донесе дълъг и изпълнен с енергия живот, а загубата на Дзин ще доведе до физическо и умствено увреждане и скъсяване на живота. Дзин е от съществено значение за живота и когато тя намалее, нашите жизнени сили значително отслабват и така губим възможностите си за приспособяване. Количеството на есенцията определя както продължителността на живота ни, така и нашата жизнеспособност. Дзин в тялото се изразходва в течение на самия ни живот, но най-вече при хроничен и силен стрес и невъздържано поведение, включително претоварване с работа, прекалена емоционалност, злоупотреба с алкохол и наркотици, хронична болка или заболяване и сексуално претоварване (особено при мъжете). Прекалено обилната менструация, бременността и раждането може да доведат до значителна загуба на Дзин при жените, особено при жени на средна възраст. Когато

нивото на Дзин спадне под това, необходимо за живеене, умираме. В крайна сметка, всички ние свършваме нашата Дзин и така всички умираме (поне физически).

Ци, второто съкровище [вж. 7], е енергията, която създава нашата жизненост. Чрез постоянното взаимодействие на Ин и Ян, двете движещи сили на вселената, възниква промяна и съществува живота. **Ци е активността на Ин и Ян.** Всички движения, всички действия и всички мисли са резултат от Ци. В природата на Ци е да се движи. В системата на Трите съкровища то е и енергията, и кръвта. То ни подхранва и пази. Казва се, че Ци се произвежда в резултат от функционирането на **белите дробове и далака**. Когато Ци се кондензира, тя става Дзин. **Движещата се бързо Ци се счита за Ян, а движещата се бавно за Ин.** В системата на Трите съкровища, кръвта се счита за част от компонента Ци на нашето съществуване. Казва се, че кръвта се произвежда от поетата храна след отделянето на Ци от функционирането на далака. Червените кръвни телца са подхранващи и по този начин са свързани с *Ин-Ци* (Ин), докато белите кръвни телца са предпазващи и са свързани с *Вей-Ци* (Ян).

Шън е третото съкровище [вж. 7]. Шън е ръководният дух, който управлява Ци. В основата си, това е най-важното от трите съкровища, защото то отразява нашата висша природа като човешки същества. Китайските учители казват, че **Шън е всеобхващаща любов, която живее в нашето сърце**. Шън е **духовното сияние** на едно човешко същество и най-върховото и пречистено ниво на енергия във вселената. Шън не се счита за емоция, нито дори душевно състояние. То контролира емоциите и се проявява като всеобхващащо съчувствие и осъзнатост, която не дискриминира и не съди. Шън се изразява като любов, съчувствие, доброта, щедрост, приемане, прошка и търпимост. Въпреки че природата се проявява двойствено и циклично, често замъглява нашия поглед и създава илюзии, Шън е нашето висше знание, че всичко съществуващо е едно цяло. То се проявява като мъдрост и възможността да видим всички страни на всички въпроси, способността да се издигнем над света на това кое е правилно и грешно, добро и зло, мое и твое, високо и ниско и т.н.

Обобщавайки относно предложеното разделение на „трите съкровища“ като тринитарна енергийна структура, следва да изтъкнем, че: 1) би могло да се направи някаква, макар и индиректна, аналогия между предложеното разделение в цигун между дзин, ци и шън, и (допустимо) релевантното му широко разпространено западно разделение на относително единната човешка структура – на тяло, душа и дух/разум; 2) относително съвпадение между източната и западната схема има и по отношение на локализацията на разположението/контрола на съответните енергийни съставни –

отчитайки конфигурацията на физиологичния организъм, при китайците дзин, в качеството си на вече съкровена квазифизиологична есенция, стимулираща органичната ни виталност, се отнася предимно към киноарната област, продуктивните и отделителните органи, т.е. областта на таза; ци, бидейки вече психична енергия в чист вид, олицетворяваща волята и концентрираното внимание, се генерира в центъра на тялото (областта около пъпа и слънчевия сплит) преди всичко чрез процедури по правилно дишане – впрочем, именно до овладяването преди всичко на дъха, респ. управлението на психичната енергия, се свеждат всички тънкости и загадки на източните бойни изкуства; и накрая шън, символизираща чистия дух (разум), заема своя локус в най-горната третина на тялото (главата, скритото сърце), осигурявайки висшите познавателни достояния на човешкото, без които са невъзможни състраданието и свободната настройка на живот в единство с цялото. Тук, с оглед на още по-дълбокото вникване в методологията на източните бойни изкуства, е много важно да се схване спецификата на предлагания в цигун светогледен гецалт: **оказваме се изправени пред имплицитно зададена синергия между ейдос и емпирия, отчитаща по-релевантно от традиционната просвещенска западна наука действителния механизъм на актуалното структуриране на опита, при който не се игнорира конструктивната роля на субекта на интерпретацията спрямо конфигурациите на светов(н)о явяване.** Обектната емпирия, към която западната наука се отнася познавателно, фактически не е отчетена като *едва едната* от страните във въпросната синергия – за тривиалната западна нагласа емпиричният обект си е просто емпиричен обект, идентичен на себе си факт, чието значение обаче, от гледището на една критическа семиология, притежава напълно мнима статистична самостоятелност, доколкото не съществува никакво значение „в обекта“ навеки и при всички положения. Всички значения са плод на дискурс, на издействащо назоваване, на нечия интерпретация, поради което и предметните конфигурации в преживявания опит не са „сами по себе си“, а всякога включени като тема в заинтересованата познавателна конструкция на преживяващия. За китайската философия очевидно не съществува какъвто и да е емпиричен факт без перманентна връзка с фактора на отчета, т.е. китайците не се доверяват на никаква статистична същност на предмета сам по себе си, но подразбират именно синергията и пълнотата на познавателното взаимодействие, при което същността на предмета зависи не от мнимата първичност на средата, а от самата динамика на взаимодействията между интерпретатора и средата. Така *ейдетично* и *емпирично* синергират помежду си в динамиката на всяко едно взаимодействие – и ейдетичното

указва, че не съществува никакво емпирично без оглед и отчет на отрефлексивното му, защото в противен случай картината на разкриващото се не би могла да се окаже нещо еднородно, компактно, последователно и присъщо разбираемо за преживяващия опита си. Тоест, ейдетичната „природа“ е белег именно на *съкровеност*³, включително и екстраполирайки я в „трите съкровища“, пронизващи традиционното древнокитайско светоразбиране в бойните изкуства и медицината. Предложената структура на съкровеност указва, че в ейдетичната „природа“ се внедрява субектът в качеството му на посланик на едната страна на синергията, доколкото благодарение на субекта емпиричността на опита от абстрактно-случайни технически връзки между нещата възхожда до живо конкретно преживяване (срв. Хегел, 2011: *Предг.*) Субектът в своята отделност се оказва такава примордиална структура на оцелостяване на опита, която от само възможен, какъвто е самоцелно емпиричният опит, го прави актуален, т.е. всякога жив, конкретен, екзистенциално ангажиращ. Едва при това положение емпиричната фактичност бива конструктивно издействана съобразно *източник на смисъл*, понеже няма как източникът на смисъл да бъде просто сред емпиричните обекти, той принадлежи единствено на фактора и вектора откъм оня, който разполага с тях. Така в китайската традиция съотношението между ейдос и емпирия не е изгубено в полза на вездесъщата безлична емпирия, както на Запад, а съзнателно прокарано за целите на субекта на смисъла. **Енергийното тяло в източните учения** (вкл. в контекста на „трите съкровища“) **е ейдетична, а не емпирична структура** – ето защо е глупаво до нелепост да се отрича наличието на подобна структура от позициите на мнима вярност към така и така несъществуваща извън посочената синергия „обектна“ емпирия, единствено на която имала право да се довери просвещенската западна наука (поради методологично недалновидните си сетивистки увлечения). Ейдетичното не се нуждае отнапред от никаква доказателствена база откъм емпиричното; напротив, по силата на самата си рефлексивна предприетост, то се издейства съобразно редуktivно-критически операции спрямо емпиричното (срв. Husserl, 1959: 2.), именно когато познанието е заинтересовано от домогването до смисъла, съкровеното, а не просто обсебено от прагматичните цели на количественото, респ. статистическо присвояване на предмети. В този смисъл енергийното тяло (с трите си съкровени съставни) като културно внедрена субтилна

³ Въпросната съкровеност включва в себе си включително и момента на съдържателна несподелимост и нередуцируемост.

(финоматериална, иреална или идеална) структура⁴ е не само целесъобразно (спрямо нуждите на субекта относно удържането му на смисъла), но и отговорно самоприцелващо се – то е тяло включително в качеството си на *телос*, цел на всяка съзнателна активност и неразрушим гещалт, подсигуряващ единството, хармонията и неделимостта на своите емпирико-органични проявления. Във всеки възможен контекст ролята на ейдоса за познанието и практиката е регулативна; затова и култът към ейдетичното е залог за живучест на културното като такова, доколкото културата, за разлика от цивилизацията, не е анонимна; тя винаги е заинтересована от изворите си и ангажирана с отстояването на чистотата на преданието. И напротив, култът към самоцелно емпиричното е признак на забрава на началата и архетипите, отнасящи се до смисъл, цел, ценност, сътворение, архаично, героично, епично и пр.

И така, опирайки се на горните обяснения, вече сме наясно, че китайските бойни изкуства като културно достояние стъпват върху изключително задълбочена в методологично отношение и рефлексивно обиграна философска платформа, изцяло ориентирана към *самопознание*. И това самопознание има за цел издействането, оттренирането и максималното усъвършенстване на енергийното тяло на воина, изразяващо се преди всичко в свободното овладяване на ефектите от работата с енергиите на ци. Пределният достъп до тези ефекти е, разбира се, изцяло енергиен... и нещо още по-съществено – психичната енергия ци е действие на несъзнаваното, а не дейност на съзнанието, точно така, както ни я представя Е. Фром в книгата си за дзен-будизма и психоанализата [вж. Fromm, Suzuki, 1960, р. 81-3, II.], т.е. психоаналитично и същевременно екзистенциално погледнато, с всичките възможни упражнения и техники на бойните изкуства се цели ефект посредством енергията на несъзнаваното, но откъм субекта (Аз-а), не откъм безличното (То), без обаче да се изпада в илюзията за някаква отнапред съществуваща статистическа или биографична идентичност на субекта извън текущото живо разгръщане на ситуацията. Да разполагаш с енергията ци така, както разполагаш със собственото си физическо тяло, същевременно отчитайки, че енергията не е вещ и тя не се подчинява дотолкова едностранно на волята ти, колкото собствените ти ръце и крака; да издебваш ци, улавяйки я, същевременно оставайки безкрайно смирен и внимателен, убеждавайки се, че ци се предоставя само на безупречните и чистите в намерението си... Да субординираш целите си, устремявайки се изцяло към

⁴ Тази структура е при всички случаи интерпретативна (а не чисто и просто обективно реална), т.е. тя не е елемент на един неоспорим интеркултурен консенсус; тя е строго типична именно за далекоизточните култури с техните специфични аспирации спрямо човешкото предназначение.

съсредоточаването и натрупването на ци, при все че не бива да превръщаш нищо в свръхидея и свръхцел, дори и стремежа към чистота... Станците на „Дао Дъ дзин“, афоризмите на Джуан дзъ, сутрите на Буда, наставленията на Бодхидхарма – да размишляваш и да следваш, съобразно указаното в тях, разтваряйки есенцията на ученията им в твоя живот и спрямо твоята личност, ненапускайки по никакъв страничен повод воинската пътека... И най-вече, да имаш доверие на Учителя си повече, отколкото на себе си, въпреки невъзможните затруднения, които ще срещаш навсякъде по пътя си, във всекидневието, при тренировките и в боя... Дарът от следването на ученията е сублимен, ала все пак всичко значимо в бойните изкуства е в крайна сметка не толкова значимо от гледна точка на една вече овладяна енергийна структура – в света на чистата енергия ние действаме така просто, както и в грубоматериалния свят, само че на енергийно ниво ние сме обгърнати от друга „легенда“ – там сме обгърнати от безупречност. Тънкостта е именно в това: как да удържим въпросната безупречност, така, както сме се научили да удържаме всичко останало. **Стремежът и удържането на съвършенство прави така, че ци да се оказва на разположение и практикуващият воин да може да върши чудеса, невъзможни за обикновения човек или за съперника му. В крайна сметка победата или недопускането на поражение в боя е непрекъснато актуване на безупречност и максимално съсредоточаване; затова учителите казват, че победата не е над някой друг, това е преди всичко победа над самия себе си.** Енергийните ефекти в света на безупречната чистота на осъзнаването са несъизмерими с проявленията на енергията в света на физическото пространство и време; затова и действията според условностите на материалната емпирия са действия на слаби същества, с жалки цели и намерения. Боят в източните бойни изкуства не е заради самия бой, а заради домогването до такава чистота и съсредоточеност, която ще ти позволи да видиш енергията, да я удържиш и волево да я насочиш. И няма предварителни рецепти за самото виждане – има само готовност за улавяне на точния момент, и непоколебимост в прилагането на кинжална воля откъм ейдоса и през удара. Така ударът – поради пречистващото измерение на енергийно мотивирано възнамеряване – изразява само спонтанност, без остатъци от рецептивност. Затова и победата в боя, както и пораженията на съперника, съобразно контекста на традицията, нямат нищо общо с механична или органична природа; с оглед на мотивите, те са изцяло енергийно предприемани, а с оглед на последствията, те може би разкриват „остатъци от свят“ под формата на нещо съвсем различно от това, което познаваме или очакваме.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Йонкова, Кр. 2003. Основание и същност на телесноориентираната психотерапия в системата цигун. – *Приложна психология и социална практика*. Варна. Изд. на ВСУ
- Сун дзъ. 2019. *Изкуството на войната*. София: A&T Publishing
- Хегел, Г.В.Ф. 2011. *Феноменология на духа*. София: Изток-Запад
- Chia, M. 2005. *Tao Yoga*. Munchen: Wilhelm Heyne Verlag
- Husserl, E. 1959. *Erste Philosophie*. 2. Teil: Theorie der phänomenologischen Reduktion – *HUSSERLIANA* (Bd. I-X), II, Haag
- Fromm, E., D.T. Suzuki. 1960. *Zen Buddhism and Psychoanalysis*. New York: Harper & Brothers
- Lorge, P. 2012. *Chinese Martial Arts: from Antiquity to twenty-first century*. Cambridge University Press
- 1 –
- <https://www.wikiwand.com/signin?next=%2Fbg%2F%25D0%259A%25D1%2583%25D0%25BD%25D0%25B3_%25D1%2584%25D1%2583&reason=read> Accessed on 11.07.2018
- 2 – <<https://xindao-bg.com/wushu.html>>
- 3 – <<https://pigua.dankin.net/mitove.htm>> Accessed on 29.04.2019
- 4 – <http://www.budnaera.com/2009-01/2009-02-13_02_d.html> Accessed on 13.12.2022
- 5 – <<https://daoin.com/>> Accessed on 02.02.2023
- 6 – <<https://daoin.com/chigun2.php>> Accessed on 02.02.2023
- 7 – <<https://www.taiji-bg.com/трите-съкровища-в-цигун/>> Accessed on 30.04.2019

Автор: Доц. д-р Ивайло Илиев Лазаров, преподавател на ОТД в катедра „Психология“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, телефон 0877198911, email: filosofivo@abv.bg